

Aleje v Lednicko-valtickém areálu

Aleje spojují nejen jednotlivé obce domény Liechtensteinů, ale i celý areál v jeden kompoziční celek. Aleje jsou nejstarším dochovaným krajinářským projevem v území. První byla vysazena již v roce 1656 z Valtic do Lednice, v letech 1715-17 byla obnovena alej do Lednice. Dále byly založeny aleje z Valtic do Ladané a Břeclavi. Lanžhotská alej vznikla podle projektu Martina Rothmayera až po roce 1800. Další aleje vedly do Katzelsdorfu, Mikulova a valtické bažantnice.

Systém alejí sbíhající se do Valtic jako do centra spojoval knížecí sídlo s okolím. Aleje měly lehce a pohodlně zpřístupnit okolní obce. Tři dominantní aleje - Lednická, Ladenská, Břeclavská mají i funkci prostorotvornou a vnášejí do krajiny řád, ostatní aleje se takto výrazně neuplatňují.

Boří les (*Pozn.: umělý lesní komplex mezi Valticemi a Břeclaví. Jihovýchodním výběžkem přesahuje do Rakouska na katastr Bernhardsthalu. Je součástí Lednicko-valtického areálu.*)

Systém průseků v Bořím lese vznikl podle výše zmíněného Rothmayerova projektu. Původní Ladenská alej ohraničuje Boří les na severovýchodě. Na tuto alej již navazuje alej k Novému dvoru, která je dnes z dřezovců. Druhá alej - průsek vede do Břeclavi. Na alej asi v jedné třetině navazuje průsek mířící na Minaret, v pozdějších mapách nazvaný jako Věžová alej. Přibližně uprostřed je Věžová alej protáta Glorietovou alejí. V místě křížení je zobrazován kruhový palouk s bodem uprostřed, který může značit gloriety. Na mapě z roku 1854 je již gloriety přímo označen. Dnes na tomto místě stojí kaple Sv. Huberta (postavena po roce 1854). Část od Břeclavské aleje na sever je poměrně hustě členěna systémem průseků. Tyto drobné průseky svírají s Břeclavskou alejí úhel přibližně 45°.

Navrhované aleje-průseky nerespektují původní cestní síť. První alej směřuje z Valtic do Lanžhota a je tedy nazvána Lanžhotská. Kolmo na ní je vedena alej směřující na most přes Dyji v místě kde končí Ladenská alej a začíná les, pohled pokračuje dál až na Podivín, později je tato alej značena jako Podivínská, uvnitř lesa jako Steigbaum Allee, ale na návrhu je popsána jako Neu mitder Landshutter Allee. Místo křížení alejí je později zvané jako Steigbaum a bylo zvýrazněno Kruhovým paloukem. Alej končí v Bernhardsthalerské bráně. Z tohoto místa vybíhá i další nový Bernhardsthalerský průsek. Na tuto alej navazuje kříž dvou nových nepojmenovaných alejí s kruhovým paloukem se zvýrazněním centra. V roce 1802 ohradil Josef Hardtmuth celý Boří les zdí z prefabrikátů. Takto velká oplocená obora se nikde v tehdejší světě nenacházela.

Původní struktura Bořího lesa existuje dodnes. Aleje a průseky měly nejen význam prostorotvorný, ale především funkční - hlavní osy byly vytvořeny pro tehdy provozované parforsní hony, při kterých byla zvěř štvána právě průseky nebo střílena z altánů stojících v místech křížení. Po zákazu tohoto způsobu lovu sloužily, stejně jako síť méně významných průseků k hospodářským účelům. Rovné cesty a průseky tvořily funkční strukturu lesa, hranice revírů a částí lesa, ohraničovaly staré křivolaké cesty. Na mapě z roku 1854 jsou tyto křivolaké cesty označeny červenou barvou, což označovalo na jiných mapách cesty určené k procházkám či jízdě na koni. Zajímavým útvarem doloženým na mapách v Bořím lese jsou takzvané Brýle, část Glorietové aleje se dvěma kapkovitými cestami napojenými na průsek. V historické mapě je nazvána jako Projížďková alej.

Nejvýznamnějšími alejemi v LVA jsou aleje vycházející z Valtic - sídla knížete Liechtensteina. Jsou to podle významu:

Alej z Valtic do Lednice (Bezručova)

Nejvýznamnější a nejzachovalejší alej, která stále plní svoji funkci.

Délka aleje: 7 km

Rok založení: 1656 (další dosadba 1715-1717, poslední dosadba byla provedena v části od Valtic po křižovatku u hřbitova v roce 2009, stejně tak od Lednice 2010 a 2012)

Počet stromů k roku 2000: 1187

Zdravotní stav stromů: většinou jsou stromy přestálé, perspektiva je středně až krátkodobá, *Aesculus hippocastanum* je silně napaden klíněnkou jírovcovou, na mnoha stromech jsou plodnice hub.

Taxonomická skladba: - dominantní *Tilia cordata*, - nejstarší stromy; místy dominantní *Aesculus hippocastanum* - novější podsadby po roce 1880 nahrazoval lípy; vtroušeně *Acer platanoides*, *Acer sacharinum*, *Juglans regia*, *Ailanthus altissima*.

Alej z Valtic do Ladné

Z původních výsadeb zůstává pouze torzo, plnící svoji funkci pouze v segmentech.

Délka aleje: 7,5 km původní, dnes pouze torza

Rok založení: 1715-1717, (nové výsadby byly provedeny v roce 2002 a v modřínové části u Valtic i v roce 2009)

Odhadovaný počet stromů k roku 2000: 300 ks včetně bočních alejí

Dnes jsou aleje podsazeny až na Modřínovou alej velmi mladými sazenicemi (výška sazenic je do 50 cm! a většina jich uhynula a byla podsazena v roce 2009). Z původních výsadeb jsou čitelné pouze torza původních druhově specifických částí:

Modřínová alej

Alej začíná ve Valticích za zdí klášterní zahrady v ulici Modřínová, odděluje se na křižení ulic Petra Bezruče a Jabloňová.

Zdravotní stav stromů: původní stromy jsou přestálé či téměř mrtvé, perspektiva je krátkodobá poměrně krátkodobá, ale město Valtice se stará o postupnou obnovu a o výsadby pečuje.

Taxonomická skladba: pouze *Larix decidua*, alej je podsazena mladými jedinci v původní stopě z roku 2002 a 2009.

Ořešáková alej

Zdravotní stav stromů: perspektiva je střednědobá, některé stromy jsou napadeny jmelím, ale ne v takovém měřítku tak jako v parku v Lednici. Stav se zhoršil po suchých letech 2013.

Taxonomická skladba: původně pouze *Juglans nigra*, dnes je v části od železnice k lesu podsazena neuspokojivě *Fraxinus americana*. V lese lemují nově cestu *Sorbus domestica* a na úrovni Nového Dvora mladé výsadby *Prunus avium*. Za křižením se silnicí na Charvatskou Novou Ves, směrem k Ladné byly v roce 2002 vysázeny mladé duby *Quercus robur*.

Navazující aleje vedoucí z Ladenské aleje do Nového dvora

Dřezovcová alej

Zdravotní stav stromů: stromy jsou přestárlé, perspektiva je krátkodobá, na mnoha stromech jsou plodnice hub.

Taxonomická skladba: původně *Gleditsia triacanthos* původně s několika *Sorbus intermedia* ve spodním patru, druhotně *Juglans regia*, *Acer platanooides* a *Fraxinus excelsior*. Tyto nevhodné druhy byly po roce 2002 odstraněny a výsevem byla podsazena nová generace *Gleditsia triacanthos*, ale stromy neprosperují, chybí jim péče.

Vejmutovková alej

Zdravotní stav stromů: původní stromy jsou přestárlé, pomalu se rozpadají, jejich perspektiva je krátkodobá.

Taxonomická skladba: Původně pouze *Pinus strobus*, nevhodná podsadba *Picea pungens* vysázená po roce 1990, byla odstraněna. Dnes byla v roce alej obnovena výsadbou *Pinus strobus*, ale opět chybí péče.

Alej z Valtic do Břeclavi

Nejkratší ze tří původních alejí, zbytek cesty vede průskem lesa k Rendez-vous. Alej stále plní svoji funkci ve městě, za městem je dnes používaná silnice na Břeclav odkloněna. Stará cesta na Břeclav lemovaná alejí pokračuje v původní historické stopě k Rendez-vous.

Délka aleje: 2 km, průsek v lese asi 4 km, nově je vysázena část od Valtic

Rok založení: 1715-1717

Odhadovaný počet stromů k roku 2015: 400 ks

Zdravotní stav stromů: většinou jsou stromy mladé s výsadbami v letech 2008 a 2009, původní, ale dnes rozpadlá část aleje je tvořena *Aesculus hippocastanum* je silně napaden klíněnkou jírovcovou, na mnoha stromech jsou plodnice hub. Nové výsadby od města prosperují díky péči města, a po výsadbách v roce 2008 (Lesy ČR) a 2009 (město Valtice) byly vykáceny poslední jírovce a nahrazeny *Tilia platyphyllos*, čímž se alej opět sjednotila až po železnici.

Taxonomická skladba: na vedutě Valtic jsou v popředí vysazené jehličnany (může se jednat o modřín či smrk) a za nimi směrem do středu Valtic jsou zachyceny koruny listnatých stromů. Pravděpodobně po roce 1880 byla alej obnovena za Valticemi z jírovců *Aesculus hippocastanum*. Ve městě byla alej vysázená po válce z *Betula pendula*. V roce 2009 byla alej obnovena z lip (*Tilia platyphyllos* ve městě a *Tilia cordata* za městem k železnici). Za železnici je původní alej z *Aesculus hippocastanum*, ale stav stromů je kritický.

Ing. Přemysl Krejčířík, Ph.D.

Atelier Krejčíříkovi

Vinohrady 1039, 69142 Valtice

premysl.krejcirik@gmail.com